

Det er derfor kommissionens opfattelse, at A/S Øresundsforbindelsen har været berettiget til at bringe kontraktsforholdet til ophør med 12 mdr.'s opsigelsesvarsel som bestemt i de almindelige leveringsbetingelser, der er en integreret del af kontraktsgrundlaget.

Det kan for det retlige spørgsmål ikke være af betydning, at der i denne sag er tale om et helt usædvanligt stort antal eksproprierede ejendomme. Det må herved have i erindring, at ekspropriation af et betydeligt antal ejendomme bl.a. er sket for ikke at lade disse tilbage med en uacceptabel beliggenhed i forhold til lufthavn, motorvej og jernbane.

Vejareal.

§ 20 i lov om offentlige veje bestemmer: "Såfremt der ved et hovedlandevejsanlæg påføres en amtskommune eller kommune eller et fælleskommunalt selskab udgifter til omlægning eller flytning af ledninger eller spor, afholdes disse udgifter af statskassen".

§ 20 er i sin formulering og efter sin forhistorie i princippet en bevillingsregel. Den er ikke en ekspropriationsretlig erstatningsregel. Den har nøje sammenhæng med tidligere refusionsregler. Således taler § 10 i lov nr. 99 af 31. maj 1963 om hovedlandeveje om, at kommunens udgifter "refunderes ----- af vejfonden", se Boas: Tillæg til den kommenterede vejbestyrelseslov, s. 224. Lovbestemmelsen indebar en udvidelse af tilskudspraksis, da man endvidere havde "fundet det rimeligt også at godtgøre en kommunal myndighed dens udgifter til omlægning eller flytning af egne ledninger, selv om den pågældende kommune ikke er identisk med vejbestyrelsen for det omhandlede vejanlæg". I lighed hermed er paragraffens dækningsområde successivt udvidet til amtskommuner og senere fælleskommunale selskaber. Folketingets forhandlinger 1970-71, tillæg A, sp. 3073, anfører, "----- idet det dog er fundet naturligt at sidestille fælleskommunale selskaber med amtskommunale og kommunale myndigheder".

Kommissionen er ubekendt med, at der skulle bestå "en nu næsten 150-årig praksis og retstilstand, hvorefter etablering af statsligt finansierede anlægsarbejder sker og skal ske under økonomisk friholdelse af den/de berørte kommuner og kommunale sammenslutninger". Motiverne til

1963-loven siger alene, at ekspropriationspraksis var, at vejfonden refunderede en vejbestyrelse udgifter af den pågældende art vedrørende "egne" ledninger i forbindelse med motorvejsanlæg. Der er så sket en successiv udvidelse af, hvilke kategorier af ledningsejere som kunne få dækning. Fælleskommunale selskaber kom først til i 1971.

§ 20's historie kan ikke underbygge eksistensen af den af HNG hævdede praksis. Bestemmelsen er en bevilningsregel, ikke et udslag af almindelig ekspropriationserstatningsret.

En begrænset interesse kan det på den angivne baggrund have at redegøre for ledningers retsstilling i vej efter ældre

ret. Hammerich: Land- og Købstadkommunernes Vejvæsen (1892) taler s.61 om, at det kan være nødvendigt at anbringe rørledninger tværs under eller langs landeveje. Der nævnes som eksempler vandledninger og "ledning af gas fra produktionsstedet til forbrugsstederne". Amdsrådet skulle give tilladelse, og om vilkårene "gælder ganske det samme, som ovenfor er anført med hensyn til private overkørselskister". Om vilkårene herfor gjaldt "navnlig den betingelse, at andrageren ----- på egen bekostning ----- (skulle) --- foretage sådanne arbejder ved samme, som vejbestyrelsen til enhver tid måtte kræve udførte, samt til, nårsomhelst det af vejbestyrelsen påfordres, at borttage adgangen og bringe vejen tilbage til den tilstand, hvori den forefandtes ved adgangens anbringelse".

Det kan videre dokumenteres, at selv ved motorvejsanlæg var der ikke praksis for refusion af kommunale udgifter. Af en protokoludskrift for den 9. september 1942 (Vestmotorvejen m.m.) fremgår:

"De delegerede for Brøndbyernes Kommune ønskede bemærket, at de på kommunens vegne måtte nedlægge indsigelse imod, at det pålægges kommunen at afholde udgifter til de som følge af motorvejsanlægget fornødne ændringer af gas- og vandledninger.

Kommissionen så sig ikke i stand til at fritage kommunen for de ommeldte udgifter".

Hvorledes besigtigelses- og ekspropriationskommissionen så på det principielle retlige spørgsmål i de kommende år, viser dens stillingtagen til et forbehold fra Strandvejsgasværket om udgiftsrefusion i forbindelse med anlæg af motorveje i Vestegnen m.v. Således hedder det i en protokol fra mødet den 16. november 1956:

"----- at de i forbeholdene fremsatte krav om refusion af udgifter til ledningsændringer ikke kunne anerkendes for så vidt angår udgifterne til ændringer af ledninger, der er etableret i offentlige vejarealer i henhold til derom givne særlige tilladelser fra vedkommende vejere, da ledningsejerne selv i henhold til sådanne tilladelser må bekoste ændringer i ledninger, der er nødvendige som følge af vejarbejder, og da motorvejsanlægget ved den skete ekspropriation har overtaget den vejere tilkommende beføjelse til at kræve ledningerne ændret på ledningsejerens bekostning, hvilket er overensstemmende med såvel den hidtidige administrative praksis som domspraksis."

Tilsvarende afgørelser fremgår f.eks. af protokol fra mødet den 12. marts 1953 og fra mødet den 1. juli 1960.

Kommissionen lægger således til grund, at § 20 er en bevillings- og refusionsregel, gældende - efter sin ordlyd - for hovedlandevejsanlæg, der anlægges af staten. Den finder ikke anvendelse i andre situationer.

Kommissionen er enig med A/S Øresundsforbindelsen i, at bestemmelsen alene angår "udgifter til omlægning og flytning af ledninger". Det forhold, at et ledningsnet har måttet skrottes - er blevet værdiløst - ses ikke omfattet af bestemmelsen.

Som anført foran, har den i vejlovens § 106 beskrevne almindelige retsstilling for ledningsanlæg i offentlig vej en lang tid bag sig.

Kommissionen er enig med A/S Øresundsforbindelsen i, at udgangspunkt også i denne sag må tages i § 106, stk. 1, ifølge hvilken bestemmelse arbejder på ledninger i eller over landeveje og kommuneveje, herunder nødvendig flytning

af ledninger m.v. i forbindelse med vejens regulering eller omlægning, bekostes af vedkommende ledningsejer, medmindre andet særligt er bestemt. Bestemmelsen angiver således den almindelige retsstilling mellem en ledningsejer og vejbestyrelsen.

Det spørgsmål, der herefter først må besvares, er, om § 106 ved aftale mellem Tårnby Kommune og HNG er fraveget på en sådan måde, at HNG lige over for Tårnby Kommune har erhvervet en gunstigere retsstilling end angivet i § 106. Dette kan efter de fremlagte dokumenter ikke antages. Det vederlag, som HNG har betalt, er efter det foreliggende betaling for ledningsnettet som sådant, ikke for retten til at have ledningsnettet liggende i kommunens veje på andre vilkår end angivet i § 106.

Ved overenskomst af 4. juli 1986 overtog HNG Københavns Kommunes (Københavns Belysningsvæsens) gasforsyning i Tårnby Kommune (bilag A). I forholdet mellem Tårnby Kommune og Belysningsvæsenet gjaldt ordningen efter vejbestyrelsesloven af 1957, altså i 1986 vejlovens § 106, jfr. breve af 6. februar og 1. juni 1970 (underbilag til bilag A). Ledningsarbejder, der forårsagedes af vejarbejder, skulle betales af Belysningsvæsenet.

HNG anser det for "selvindlysende", at et privatøkonomisk foretagende, der uden vederlag til grundens ejer har etableret en ledning, må betale for dens flytning, når grundejeren selv skal udnytte grunden. Men det er "ligeså åbenlyst", at noget andet gælder ved "ekspropriative indgreb over for vejbestyrelser, kommuner og kommunale sammenslutninger (som HNG), der jo netop principielt selv ejer vejen".

Kommissionen har foran fastslået, at vejlovens § 20, der indrømmer kommunale enheder en særstilling, er en særlig bevillings- og refusionsregel, som ikke gælder i denne sag. Det kan også fastslås, at HNG i hvert fald ikke er vejejer, og man kan efter kommissionens opfattelse ikke slå vejbestyrelser, kommuner og kommunale sammenslutninger i pulje. Hver enkelt enheds retsstilling må analyseres. Det kan således undergives tvivl, om en kommune i de her omhandlede sammenhænge altid kan betragtes som en enhed således, at alle

kommunens virksomheder kan sidestilles med kommunen som vejbestyrelse, jfr. bemærkningerne til lov om hovedlandeveje (bilag K). Det kan ligeledes fastslås, at HNG ifølge det ovenfor anførte skulle have betalt ledningsomlægninger, hvis Tårnby Kommune havde iværksat et vejarbejde, der nødvendigjorde en flytning.

HNG mener imidlertid, at vejlovens § 106 ikke finder anvendelse, når fælleskommunale ledninger omlægges, eller når et større område i sin helhed eksproprieres, hvis ikke det er vedkommende vejbestyrelse, der selv iværksætter et vejarbejde, der dikterer omlægningen.

Kommissionens udgangspunkt er, at "fælleskommunale ledninger" principielt ikke har en særlig stilling. Kommissionen betragter i denne sag HNG som en almindelig ledningsejer, der ikke i kraft af ejerforhold kan gøre krav på en særlig retsstilling i offentlig vej.

Når HNG taler om, at der er foretaget "et ekspropriativt indgreb" i HNG's ledningsnet, er dette i og for sig kun en omskrivning af stridspunktet i sagen, som er:

Hviler HNG's ret til at have ledningsnettet liggende i Tårnby Kommunes veje på et sådant retsgrundlag, at tredjemand (A/S Øresundsforbindelsen), der lovligt erhverver det pågældende vejareal, ikke kan kræve ledningsnettet fjernet, flyttet eller unyttiggjort uden erstatning? Kun hvis spørgsmålet besvares bekræftende, er der tale om et ekspropriativt indgreb.

I så henseende må udgangspunktet være, at en erhverver af fast ejendom indtræder i de rettigheder og forpligtelser, som forgængerens i ejendomsretten havde. Der ses ikke at gælde noget særskilt for vejarealer, der lovligt overgår til anden anvendelse.

Succession fra sognekommune til amtskommune er lagt til grund i sagen U 1934, s. 609 Ø (Spjellerupdommen). "Midlertidig rådighed over vejen som en ejer" er lagt til grund for U 1921, s. 366 Ø. Det er da også sikkert, at besigtigelses- og ekspropriationskommissioner efter jernbaneforordningen havde denne opfattelse, jfr. dokumentationen foran.

Ses der samlet på de tre domme U 1934, s. 451 H, U 1934, s. 609 Ø, og U 1936, s. 79 H, kan der af disse efter kommissionens opfattelse udledes følgende:

Hvis der for selve retten til at have en ledning liggende i et areal, det være sig et vejareal eller et almindelig privat ejendomsret undergivet areal, er betalt et vederlag, er formodningen for, at der i forhold til den ejer, med hvem aftalen er indgået, er opnået en ret - erhvervet en servitut - som ejeren må respektere. Han har fået betaling. Er der intet vederlag erlagt, er anbringelsen sket under forbehold af ændrede forhold hos grundejeren. Der er indrømmet en "uskadelig benyttelsesret" - ikke erhvervet en servitut.

Efter det foreliggende har HNG som nævnt ikke betalt noget vederlag for at have sit ledningsnet anbragt i Tårnby Kommunes veje.

Der er herefter intet grundlag for at antage, at HNG har erhvervet en ret over vejarealerne, som nyder beskyttelse som en uopsigelig lejeret eller en traditionel servitutret.

Kommissionens opfattelse er, at A/S Øresundsforbindelsen som grundejer ikke har en videregående pligt til at respektere ledningsnettets anbringelse end Tårnby Kommune, fra hvem arealerne lovligt er erhvervet. HNG har ikke et sådant retsgrundlag for ledningsnettets tilstedeværelse i de pågældende arealer, at A/S Øresundsforbindelsen er pligtig at yde erstatning for det forhold, at ledningsanlægget er blevet værdiløst ved den fremtidige anvendelse af vejarealerne.

Opsigelse.

Som anført foran, er det kommissionens opfattelse, at A/S Øresundsforbindelsen er indtrådt i samtlige rettigheder og forpligtelser ifølge leverancekontrakten med den enkelte grundejer.

På kommissionens spørgsmål derom har HNG oplyst, at hvis man ved dækningsbidrag forstår en kundes betaling, reduceret med variable omkostninger, vil dette bidrag for en varforsyningskunde kunne skønnes til ca. 2,20 kr. pr. aftaget m^3 gas. Et gennemsnitsforbrug er i foretagne beregninger ansat til $2130 m^3$ pr. år. I forhold til det angivne dækningsbidrag er totalprisen pr. m^3 ansat til 3,73 kr.

For andre kunder (kogekunder) måtte dækningsbidraget skønnes at være uden betydning.

Kommissionen lægger til grund, at opsigelse af leverancekontrakten er sket ved ekspropriationsbeslutningen og den forudgående offentlige indkaldelse. Kontraktsmæssigt opsigelsesvarsel kan dog ikke formodes at være blevet overholdt, og for så vidt der ved ekspropriation er sket et indgreb i HNG's kontraktmæssige rettigheder, skal der ydes erstatning for det derved lidte tab.

I hvert fald på det for kommissionen foreliggende grundlag er det ikke muligt at opgøre dette tab med absolut nøjagtighed. Opgørelsen må baseres på de foreliggende ikke fuldt dokumenterede oplysninger og på basis af forskellige skønsmæssige betragtninger.

I den henseende bliver der først at tage stilling til, hvilken afkortning af opsigelsesvarslet, som ekspropriationen har bevirket.

Kommissionen skønner, at den enkelte ejer er fraflyttet den eksproprierede ejendom 4 måneder efter ekspropriationstidspunktet, gennemsnitligt betragtet. Ekspropriationen har med andre ord indebåret en afkortning af det kontraktmæssige opsigelsesvarsel med (gennemsnitligt) 8 måneder.

Ved erstatningsudmålingen må det videre tages i betragtning,

at det angivne dækningsbidrag umiddelbart må forekomme højt,
at den enkelte forbruger ikke har pligt til i opsigelsesperioden at aftage den angivne gennemsnitlige mængde gas, og
at i hvert fald en del af de i ekspropriationsområdet mistede kunder må formodes at være blevet kunde i anden bolig.

Hvis man antager, at dækningsbidraget pr. varmekunde udgør 4.000 kr. pr. år, vil tabet af 70 kunder andrage 280.000 kr. på ét år. Efter det ovenfor anførte vil tabet ved det forkortede opsigelsesvarsel udgøre 2/3 af dette beløb.

